

Världen

Australien

Max Barr inspekterar den del av stängslet som redan står klart. Så småningom kommer ytterligare staket hålla ute skadedjur från halvön.

Bild: Johan Augustin

Katter och rävar avlivas – för att återställa naturen

Australien har den högsta utrotningsnivån av däggdjur i världen. Nu ska det största rewilding-projektet i landets historia vända den utvecklingen och återinföra djurarter som utrotats.

Skenet från den kraftiga ficklampen sveper fram över busklandskapet. Ljuset tillsammans med den stjärnklara himlen, fri från ljusföroreningar, söker snabbt upp några djur som rör sig i mörkret.

– Där är det! säger projektledaren Max Barr och pekar mot några damavallabyer.

Arten som tidigare var utbredd i delstaten South Australia, försvann på 1920-talet och det dröjde över 80 år innan damavallabyer återinfördes till Innes National Park.

Nationalparken, som nyligen fyll-

de 50 år, ligger på södra spetsen av Yorkehalvön och täcker omkring 100 kvadratkilometer busklandskap, dramatiska klippväggar och långa vita sandstränder – som lockar tusentals turister.

Men så har det inte alltid varit. För bara några decennier sedan pågick en utbredd gruvdrift av krita ur den vita steniga jorden som lämnade ett förstört landskap efter sig. Sedan gruvnäringen lämnade halvön återhämtade sig naturen dock snabbt igen.

Den lilla oasen av vildmark är omgiven av hav och i norr breder jordbruksmarken ut sig. På sistone har ytan av naturlig vegetation ökat väsentligt, och för ögat ser det ut som att naturen tagit tillbaka vad som tillhör den. Men faktum är att vildmarken inte har haft sina karaktäristiska djurarter så länge nationalparken funnits här, och det beror inte enbart på gruvdriften och att åkermark tog över vildmarken, utan framför allt på introducerade "ferals".

Rävar, katter och råttor har gått

amok på Australiens endemiska djurliv och på Yorkehalvön har de nya opportunistiska jägarna, tillsammans med omvandlingen av landskapet, gjort att minst 27 däggdjursarter är lokalt utrotade sedan ett århundrade tillbaka, och många växtarter på kraftig nedgång.

Det ska emellertid bli slut på det sedan Australiens största rewilding-projekt "Marna Banggara" tog avstamp för två år sedan. Namnet betyder välmående land på det lokala Narungga-språket och det WWF-ledda projektet ska återinföra de 27 djurarterna till nationalparken och omkringliggande områden – sammanlagt 170 kvadratkilometer – till att börja med under en femårsperiod. Ett 25 kilometer långt

stängsel, som är 1,8 meter högt, skär genom halvön – norr om nationalparken – och hindrar katter och rävar från att komma igenom. Barriären är dock öppen där vägar passerar så parkvakterna sätter ut fallor vid öppningarna.

Max Barr, som är delstatsregeringens projektledare, letar efter ett lämpligt ställe bland buskarna att sätta ut buren med torkat kött, korn- och fiskbitar behandlade med Compound 1080, eller natriumfluoracetat. Om en leguan eller någon annan inhemsk art skulle få i sig giften så är det ingen fara.

– De är immuna mot det, förklarar Max Barr. De svåraste skadedjuret att bli av med är katter eftersom de är skickliga jägare, säger han vidare, så de

måste man överlista genom att till exempel sätta ut emuffjädrar vid fällorna, som rör sig i vinden.

– Rävar är lätta att fånga jämfört med katter, säger han.

Att stänga av områden i Australien med hjälp av stängsel är inte nytt, det har skett länge. Ofta handlar det om öar som South Australia's Kangaroo Island (söder om Yorkehalvön) där skadedjuret därmed är lättare att kontrollera. Men även på Yorkehalvön har stängsel kombinerat med fallor lett till att antalet rävar och katter minskat dramatiskt. Det kommer som en räddning för det lokala djurlivet, och snart kan projektet spridas norrut, samtidigt som liknade åtgärder kan sättas in på andra håll i landet.

– Om vi inte hade fångat rävar så hade alla damavallabyer försvunnit från Yorkehalvön på 18 månader, klagörför Max Barr.

Nästa utmaning blir att övertyga markägarna om att rewilding är här för att stanna. Misstänksamheten är utbredd, framför allt bland den äldre generationen – som ofta tror att miljövärd kan komma att påverka deras sätta att bruka jorden.

Max och hans kollegor besöker traktens skolor och "pratar med nästa generation".

– De är mer fokuserade på att skydda miljön, säger han och slår fast:

– Äldres mindset är svårare att ändra på, de säger alltid: "men min pappa gjorde så här".

När det gäller vilka arter som ska återinföras så är det okontroversiellt namn som hamnar först på listan, medan andra fortfarande är svartlistade hos markägarna.

– Dingoer är ett stort nej, säger Max medan tasmansk djävul har lagts fram som förslag långt fram i tiden.

Först ut kommer istället den kritiskt utrotningshotade borstsvansade opossumrättan eller woylie. Det känguruliknande pungdjuret har inte hunnit utveckla ett beteende för att undvika rävar och katter, vilket har lett till att arten är lokalt utrotad på Yorkehalvön och har minskat kraftigt över sitt utbredningsområde. I juni kommer 20 woylies från Western Australia och lika många från South Australia släppas ut i Innes nationalpark.

Woylies är kända som naturliga markingenjörer och varje individ gräver upp fler ton jord om året när de letar efter frön och rötter, vilket hjälper inhemska växter att sprida sina frön. Faktum är att Yorkehalvön ser välmående ut på ytan, men enligt Aaron Smith, en parkvakt från lokala Narrunga-folket, så har många växtarter försvunnit eftersom woylies och andra landskapsarkitekter saknas.

Han går vant genom stigarna längs kusten och berättar att i samband med återinplanteringen av woylies kommer även kortnästa punggrävling (Southern brown bandicoot) och det lilla rovpungdjuret Red-tailed phascogale att släppas ut.

Även andra arter som kaninponggrävling och myrpungdjur står på tur, men de olika arternas återinförande är beroende av hur det går för woylies och nästkommande arter. Längre fram kommer även pungmärdan Western quoll att återinplanteras. Rovpungdjuret som är en "nativ cat", i storleksordningen av en huskatt, jagar bland annat woylies, men försvann från South Australia sedan jordbrukare ansåg

Den utrotningshotade borstsvansade opossumrättan, eller woylie som den kallas, är först ut att återinföras i nationalparken. Ännu är den så sällsynt att man måste besöka ett zoo för att kunna se den. Bild: Zoos South Australia

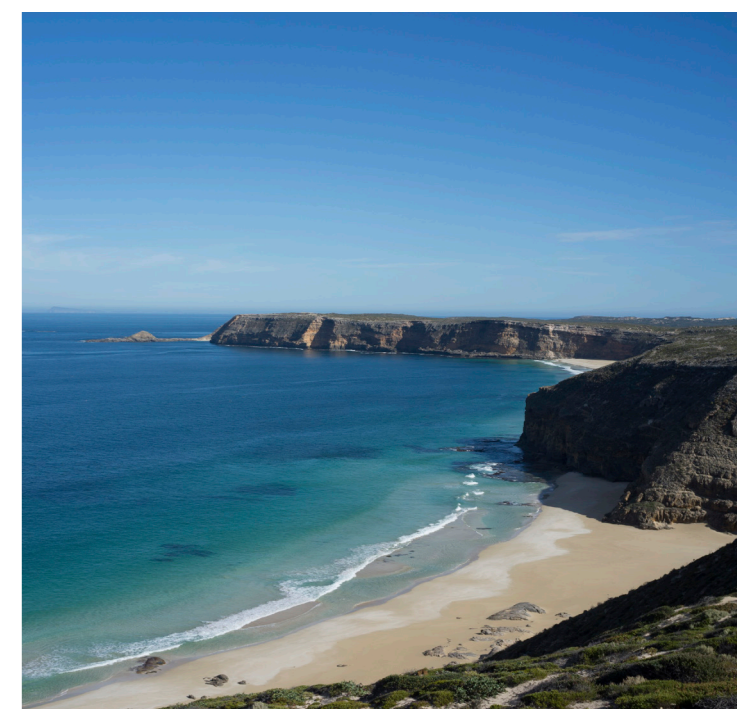

En räv fångas på bild av en ätelkamera. Rävarna tillhör inte den naturliga faunan och för att kunna återinföra utrotningshotade arter behövs de fångas in och avlivas. Bild: Natural Resources Northern and Yorke

Kängurur är fredade i nationalparken.

Bild: WWF-Aus/Paul Fahy

Yorke-halvöns landskap tar andan ur de tusentals besökare som kommer hit årligen. Bild: Johan Augustin

”Rävar är lätta att fånga jämfört med katter. Om vi inte hade fångat rävar så hade alla damavallabyer försvunnit från Yorkehalvön på 18 månader

Max Barr

att arten var ett skadedjur, samtidigt som konkurrensen från rävar och katter blev för stor.

– Vi vill återskapa en balans mellan rovdjur och bytesdjur, förklarar Aaron Smith.

Lite längre bort visar han upp en "possum box", uppsatt i ett träd, som hjälper områdets dvärgpungsvare att bosätta sig.

– Eftersom de stora träden högs ner så bygger vi bolådor till dvärgpungsvare som påminner om hål i träden, berättar Aaron.

Han sätter även upp stora träholkar till tornugglor – som har lett till att rovfågarna ökar i antal och därmed håller antal möss i schack – till glädje för lantbrukarna.

Några emuer springer genom busklandskapet och slänger nyfikna blickar mot oss. De och kängurur har hittat en fristad i nationalparken, eftersom de ofta skjuts när de beger sig utanför för att beta på jordbruksmarken.

Samtidigt är emuer och kängurur uppskattade av nationalparkens besökare.

Världen

Australien

” Yorkehalvön är unik och har aldrig riktigt upptäckts

Stephanie Ball

– Turisterna älskar dem, vi har de mest plåtade emuerna och kängururna i South Australia, klagör Max och förklarar samtidigt att med nya återinförda djurarter så ökar sannolikheten att även de drar nya besökare till området.

Han visar upp delar av det 25 kilometer långa stängslet som i nuläget skyddar halvöns fauna. Inom några år kommer ytterligare ett stängsel – denna gång på 28 kilometer – göra det ännu svårare för ovälkomna besökare att ta sig igenom. Projektet som fått namnet The Great Southern Ark är det största inhägnadsprojektet av sitt slag, till ytan över dubbelt så stort som Singapore, och det första som inkluderar ett landskap som består av lantbruk, våtmarker, buskmarker och bostadsområden.

Rewilding innebär samarbete med lokalbefolkningen och samtidigt som en del fortfarande sätter sig emot nya naturvårdsplaner, så är de flesta positivt inställda. Stephanie Ball äger 1800 hektar jordbruksmark och betesmark i utkanten av nationalparken. Hon tycker det är bra att den ursprungliga faunan kommer tillbaka.

– Jag är ingen greenie, men tror på en balans i naturen, säger hon. Sedan projektet startade ser hon

Emuer har ett stabilt bestånd i Innes nationalpark. På andra håll skjuts den flyglösa fågeln av bönder.

Bild: Johan Augustin

allt fler vilda djur som leguaner, malleehöns och myrpiggsvin.

– Det är bra att de plockar bort rävarna, även om det inte går att bli av med dem helt.

Förutom en stor landareal äger Stephanie Ball en souvenirbutik och enligt henne kan rewilding även innebära fler turister.

– Yorkehalvön är unik och har aldrig riktigt upptäckts, säger hon.

Darren Grover som är Yorkehalvöns WWF-expert på rewilding håller med om den bilden. Om projektet

blir lyckat kan det sätta avtryck för resten av landet och även för andra länder, menar han.

Australien har redan förlorat runt 30 däggdjursarter sedan koloniseringen i slutet av 1700-talet, vilket är en tiondel av däggdjursarterna på kontinenten, där förvildade katter oftast sägs bära den största skulden.

– Australien har den högsta utrotningsgraden av däggdjur i världen, säger Darren Grover och klagör att ”vissa hänger kvar på en tråd”.

– Många överlever i små områden och vi har tur att de överhuvudtaget finns kvar.

Medan andra tidigare rewilding-projekt i landet har riktat in sig på enskilda arter så är projektet på Yorkehalvön nytt genom att man satsar på många arter som ska samspela i ekosystemet. Darren Grover ser en lång tidsplan, på minst 20 år, där det första skedet går ut på att samarbeta med markägare, för att längre fram eventuellt köpa upp mark till rewilding, och även låta djurarterna spridas utanför nationalparken.

– Vi börjar med woylies. Sedan kommer nästa djurart. Och sedan nästa.

Johan Augustin
utland@gp.se

Stephanie Ball äger även en souvenirbutik och hon är positiv till rewilding på halvön – som hon tror kan leda till fler besökare.

Bild: Johan Augustin

Fakta: Andra rewilding-projekt

Rewilding Europe: Lapland

Den nederländska stiftelsen grundades 2011 och arbetar för tillfället med åtta stora europeiska rewilding-projekt – varav ett är Rewilding Lapland. Målet är att placera Europas största obrutna vildmarksområde på kartan och utöka ekoturism där besökaren ska kunna uppleva arter som brunbjörn och järv på nära håll. Samtidigt ska projektet utöka skyddet av hotade arter och urskog.

Rewilding Europe: Portugal

Côadalen i nordöstra Portugal har återförvildats av Rewilding Europe och lokala miljöorganisationen ATN – som har köpt upp jordbruksmark och håller korkekslandskapet öppet med hjälp av halvild ursprunglig maronesaboskap och garranohästar. Rovdjur som iberiskt lodjur, varg och brunbjörn är på väg tillbaka till området.

Yellowstone National Park

För 26 år sedan återinfördes vargar till Klippiga bergens Yellowstone nationalpark. Topprovdjuret beskrevs som den saknade pusselbiten i ekosystemet. Idag har balansen återskapats och många arter som hade minskat kraftigt i antal på grund av allt för många hjortar, har kommit tillbaka tack vare vargens återkomst.

Rewilding Europe: Rumänien

Europeisk bison eller visent har gjort återtag i södra Karpaterna genom Rewilding Europe och WWF Rumänien. Kontinentens största däggdjur, som tidigare var utrotningshotad, anses inte längre hotad i Europa, och är viktig för biologisk mångfald eftersom arten håller landskapet öppet.

Rewilding Europe: Oder-deltat

Ytterligare ett Rewilding Europe-projekt ligger längs Östersjökusten vid gränsen mellan Tyskland och Polen. Projektet går bland annat ut på att återställa fiskbestånd i deltat och lyfta fram området som en viktig eko-destination. Rovfåglar trivs i deltat, och det gör även älg, bäver och varg.